

IFRS” HOMLI
KONFERENCIYA

CONFERENCE “GLOBAL AND NATIONAL ECONOMIC

TRENDS”

2nd FORUM OF
DEVELOPMENT
STRATEGY:
GLOBAL AND
NATIONAL
ECONOMIC
TRENDS

TASHKENT STATE
UNIVERSITY OF ECONOMICS

ЙЎНАЛИШ: ГЛОБАЛ
ИҚТИСОДИЁТНИ
РИВОЖЛАНТИРИШНИНГ
ТЕНДЕНЦИЯЛАРИ ВА
ИСТИҚБОЛЛИ ЙЎНАЛИШЛАР
“Глобал ва миллий
иқтисодий трендлари”

ERENCE

19-20
OCTOBER

ФОРУМ

PARALLEL CONFERENCES
“NEW2AN, ICFNDS
AND ICDSIS”

2nd FORUM OF
DEVELOPMENT
STRATEGY:
GLOBAL AND
NATIONAL
ECONOMIC
TRENDS

NEW2AN, ICFNDS AND ICDSIS”

CONFERENCE
“IFRS”

GLOBAL
ECONOMIC
TRENDS”
2nd FORUM OF
DEVELOPMENT
STRATEGY:
GLOBAL AND
NATIONAL

“IFRS”

HOMLI

МЛМ
ИЦМЯ

2nd FORUM
DEVELOPMENT
STRATEGY:

MEHNAT IQTISODIYOTI VA INSON KAPITALI

2023

ILMIY ELEKTRON JURNAL MAXSUS SON

ФОРУМ

19-20 OCTOBER

PARALLEL CONFERENCES
“NEW2AN, ICFNDS

AND ICDSIS”

РАҚАМЛИ ИҚТИСО
АХБОРОТ ТЕХНОЛ
ВА ТАЪЛИМНИНГ
ИСТИҚБОЛЛИ ЙЎН
“NEW2AN, ICFNDS,
номли параллель
конференциялар

- Macroeconomic Stability
- Social Welfare
- Human Capital
- Decent Employment
- World Economy
- Gender Equality
- Industry 4.0
- Sustainable Agriculture

MEHNAT IQTISODIYOTI VA INSON KAPITALI

<https://laboreconomics.uz>

MEHNAT IQTISODIYOTI VA INSON KAPITALI 2023-yil Maxsus son

ЭКОНОМИКА ТРУДА И ЧЕЛОВЕЧЕСКИЙ КАПИТАЛ

LABOR ECONOMICS AND HUMAN CAPITAL

laboreconomics.uz

“**Mehnat iqtisodiyoti va inson kapitali**” ilmiy elektron jurnali O‘zbekiston Respublikasi Oliy ta’lim, fan va innovatsiyalar vazirligi huzuridagi Oliy attestatsiya komissiyasi (OAK) rayosatining 2023-yil 3-iyundagi 328/3-sonli qarori bilan ro‘yxatga olingan.
Muassis: “Mehnat iqtisodiyoti va inson kapitali” ilmiy maktabi.

Tahririyat manzili:

100066, Toshkent shahri, Islom Karimov ko‘chasi, 49-uy.

Elektron manzil: ilmiymaktab@gmail.com

Jurnal web-sayti: www.laboreconomics.uz

Bog‘lanish uchun telefonlar:

+998 (99) 881-86-98.

TOSHKENT-2023

EDITORIAL BOARD | TAHRIRIYAT KENGASHI

Tahririyat Kengashi raisi: (Chairman of the Editorial Board)

Abdurahmanov Qalandar Xodjayeovich, O‘zFA akademigi

Tahririyat Kengashi a‘zolari: (Members of the Editorial Board)

Toshqulov Abduqodir Hamidovich,
i.f.d., prof.

Yusupov Axmadbek Tadjiyevich,
i.f.d., prof.

Sharipov Kongratboy Avezimbetovich,
t.f.d., prof

Raifkov Kudratilla Mirsagatovich,
i.f.d., prof

Xalmuradov Rustam Ibragimovich,
i.f.d., prof

Umurzakov Baxodir Xamidovich,
i.f.d., prof.

Nazarov Sharofiddin Xakimovich,
i.f.d., prof.

Jumayev Nodir Xasiyatovich,
i.f.d, prof.

Abduraxmanova Gulnora Kalandarovna,
i.f.d., prof.

Eshov Mansur Po‘latovich,
i.f.d., prof.

Zokirova Nodira Kalandarovna,
i.f.d.. prof.

Xudoyberdiyev Zayniddin Yavkachevich,
i.f.d., prof.

Muxiddinov Erkin Madorbekovich,
i.f.f.d., (PhD)

Xolmuxammedov Muhsinjon Murodullayev,
i.f.n., dots.

Amirov Lochinbek Fayzullayevich,
i.f.f.d., (PhD), dots.

G‘oyipnazarov Sanjar Baxodirovich,
i.f.f.d., (PhD), dots.

Shakarov Zafar Gafarovich,
i.f.f.d., (PhD)

Jamoatchilik Kengashi a‘zolari:
(Community Council members)

Bred Bodenzauzen (AQSh)

Jon Ankor (Buyuk Britaniya)

Odegov Yuriy Gennadevich
(Rossiya Federasiyasi)

Keynz Miller (AQSh)

Sung Dong Ki (Koreya Respublikasi)

Masato Xivatari (Yaponiya)

Gerxard Feldmayer (Germaniya)

Eko Shri Margianti (Indoneziya)

Ahmed Mohamed Aziz Ismoil (Misr)

Rohana Ngah (Malayziya)

Sharifah Zanniyerah (Malayziya)

Teguh Dartanto (Indoneziya)

Nur Azlinna (Saudiya Arabistoni)

Muhammed Xoliq (Pokiston)

Alisher Dedaxonov (Toshkent)

Mas‘ul muxarrir (Editor-in-Chief):

G‘oyipnazarov Sanjar Baxodirovich

Veb-administrator (Web admin):

Musayev Xurshid Sharifjonovich

MUNDARIJA (CONTENTS)

MEHNAT BOZORI VA MEHNAT MUNOSABATLARI

Q.X. Abdurahmonov S.B. G'oyipnazarov	Сунъий интеллектни жорий этиш натижасида меҳнат бозоридаги ўзгаришлар	6–12
R.I. Nurimbetov A.M. Ismailov	O'zbekiston iqtisodiyoti tarmoqlari rivojlanishi va aholi bandligini manfaatdorlik indeksi asosida baholash	13–21
N.T. Shayusupova S.S. Amirdjanova	Прогнозирование макроэкономических показателей роста экономики и занятости населения республики	22–29
I.A. Bakiyeva	Тошкент вилоятида ишсизларни замонавий касб-ҳунарга ўқитишни самарали ташкил этиш йўллари	30–34
S.I. Sotnikova	Наемный труд: институциональные эффекты неравновесной экономики .	35–41
A.S. Usmanov M.A. Bahridinova	Qashqadaryo viloyatida bandlikning tarmoq tuzilishidagi o'zgarishlar va uning aholi turmush farovonligiga ta'siri	42–48
X.F. To'xtayeva	Туристик хизматлар бозорида бандликни тартибга солиш ва бошқариш бўйича илғор хорижий тажрибалар	49–56
B.Z. Ganiyev	O'zbekiston hududlarida bandlikning iqtisodiy o'sishga nisbatan elastikligi tahlili	57–61

INSON RESURSLARINI BOSHQARISH

S. Sotnikova N. Sotnikov	Ecology of the employee's career based on the concept of time management .	62–70
A.N. Turayev B.B. Suvonov	Направления развития анализа затрат труда в хозяйствующих субъектах	71–76
B.B.Suvonov	Зарубежный опыт анализа показателей затрат труда в хозяйствующих субъектах	77–82
Z.M. Xasanova	Enhancing economic education and human resources management: a study of innovative approaches in Uzbekistan's higher education institutions	83–91
R.R. Oqmullayev	Инсон ресурсларини бошқариш — олий таълим муассасаларининг глобал рақобатбардошликка эришиш омили	92–102
B.B. Mardonov	Xizmat ko'rsatish sohasida kadrlar salohiyatini baholash	103–108
M.Sh. Xaydarova	Использование искусственного интеллекта в управлении человеческими ресурсами	109–123

INSON KAPITALI

A. Zikriyoyev D. Khojamqulov M. Raimjanova N. Turayev A. Abdullayev	Human capital development in the context of health and safety regulation: policy analysis in construction industry	124–138
A. Zikriyoyev M. Farmonova Ch. Keldiyorova D. Nekboyev O. Murodova	Orientation / induction day as a remedy for human capital investment at higher education	139–150
A.S. Boltayev Y.M. Otaboyev	The impact of health and education expenditure on economic growth in case of Uzbekistan	151–163
O.A. Eshbayev	Strategic integration of emerging technologies in engineering education: a holistic approach to cultivate human capital for the digital economy	164–169

A.O. Jumanov R.A. Omirzakov	Innovative environmental education in higher education: fostering sustainable mindsets for a greener future	170–175
I.Sh. Khadjiyeva	School climate quality and education quality: evidence from 15 worst performing nations at PISA 2018	176–187
M.O. Kurolov	Leveraging digital healthcare marketing strategies to enhance social welfare through human capital development	188–192
M. Numanova F. Khakimov	Priorities for the development of national human capital in the economy	193–198
M.X. Xo‘jayeva	Properties of innovative activity in the education system of Uzbekistan	198–203
H.T. Yaxshiyev	Mehmonxona hamda restorani biznesi faoliyati tushunchasi va mohiyati	204–206
X.B. Nasriddinov	O‘quvchilarning kreativ fikrlashini rivojlantirishda ta‘lim metodlaridan foydalanish	207–210
Sh.Y. Sharobiddinov	Investing in human capital: a comparative analysis of democratic and authoritarian regimes	211–220
Z.M. Xasanova	Comparative analysis of innovative education management strategies for economic education and green development: lessons from foreign countries	221–228
S.R. Xolbayeva	Трансформация системы подготовки кадров в целях повышения эффективности функционирования человеческого капитала в экономической системе	229–238
INSON TARAQQIYOTI		
Sh.U. Jo‘rayeva	Socio-economic significance and analysis of the standard of living of the population	239–244
N.M. Khazratkulova	The impact of inter-budgetary relations on regional growth and the standard of living of the population of the regions (on the example of the republic of Uzbekistan)	245–250
KAMBAG‘ALLIKNI QISQARITRISH		
G.Q. Abduraxmonova M.X. Fayziyeva Sh.Q. Xoliyorova	O‘zbekiston davlat ijtimoiy himoya tizimini mustahkamlashda raqamli rivojlanishning o‘rni	251–261
GENDER TENGLIK		
G.Q. Abruraxmonova N.U. Khalimjonov	Gender inequality in labour market	262–268
MUNOSIB MEHNAT		
Sh.X. Raxmatullayeva	Milliy korxonalarda mehnat samaradorligining muhim ko‘rsatkichlarini baholash tizimini imkoniyatlari	269–275
Z.U. Usmonov	Ko‘zi ojiz shaxslarni ish bilan ta‘minlashning obyektiv zarurligi	276–283
TADBIRKORLIKNI RIVOJLANTIRISH		
L.F. Amirov	Современные тенденции развития аграрного сектора Республики Узбекистан	284–293
I. Khotamov A. Kasimov Y. Najmiddinov G. Yuldashev	The current importance of alternative energy and renewable energy in Uzbekistan	294–317
Z.T. Abdurakhmanova	Factors affecting sustainable agriculture and food production in Uzbekistan	318–328
J.X. Ishanov	Determination of hydraulically acceptable length of drip irrigation pipe	329–334

U.Sh. Duskobilov	Influence of monetary policy instruments on macroeconomic stability during the transition to inflation targeting in Uzbekistan	335–342
Sh.D. Ergashkhodjayeva E.Y. Khojiyev	The EU’s generalised system of preferences: impact on foreign trade of domestic products	343–348
O.A. Eshbayev	Exploring synergies: redefining engineering education management for industry 4.0 in the digital economy era	349–354
H.B. Haydarov	O‘zbekistonda makroiqtisodiy barqarorlikni ta’minlashda xorijiy investitsiyalarning tutgan o‘rni	355–361
M.R. Khidirova	Improving the efficiency of corporate governance based on the modeling of agricultural machinery enterprises	362–369
B.N. Ishniyazov	Analysis of the activities of innovation of the agricultural sector of our country	370–374
N.N. Ismoilov	Implementing SDGS (sustainable development goals) in small business entities	375–380
N.S. Karimova	O‘zbekistonda klasterlar faoliyatini tashkil etish mexanizmi	381–385
M.R. Khayitova	The essence of green loans in a global unstable environment	386–391
S.B. Maxmudov	Milliy iqtisodiyotda eksport amaliyotiga ta’sir etuvchi omillarni ekonometrik tahlilini baholash	392–401
Y.F. Najmiddinov	Initial efforts to develop green energy and green growth in Uzbekistan	402–407
Ch.G. Nosirova	Developing sustainable pathways for textile product exports: a green strategy approach to enhance social welfare	408–415
N. Khalimjonov P. Allayarov	The gravity trade model for Uzbekistan	416–424
D. Usmonova	Evaluating the role of marketing strategies in fostering the growth of viticulture enterprises for achieving sustainable agricultural development	425–431
МАКРОИҚТИСОДИЙОТ		
A. Valiyeva	Assessing the impact of sustainable agricultural practices on legume market dynamics: a comprehensive marketing research analysis	432–440
V.K. Yarashova	The mutual influence of transport on macroeconomic indicators in Uzbekistan	441–447
M.S. Yusupov G.T. Ismoilova	Oziq-ovqat mahsulotlari ishlab chiqarish zanjirida agrosanoat klasterlarining ahamiyati va rivojlantirish imkoniyatlari	448–459
M.T. Abdurahmanova M.M. Ismailova	Қишлоқ хўжалигида ер ресурсларидан самарали фойдаланишнинг хориж тажрибасини такомиллаштириш	460–465
N.B. Achilova	Сущность и значение национального брендинга стран в условиях глобализации	466–474
J.N. Bayisbayev	Мамлакатимизнинг тадбиркорлик субъектларини ижтимоий фаолиятини қўллаб-қувватлашдаги иштироки	475–481
A. Valiyeva	Оценка роли устойчивых методов ведения сельского хозяйства в повышении конкурентоспособности рынков бобовых: глобальный маркетинговый анализ	482–490
F.R. Bobobekov	Мақроқиқтисодий барқарорлик шароитида факторингга таъсир этувчи омиллар	491–497
D.B. Xajiyev	Даромадларни қайта тақсимлаш жараёнларини тартибга солишнинг фискал воситалари	498–504

O'ZBEKISTONDA KLASTERLAR FAOLIYATINI TASHKIL ETISH MEXANIZMI

Karimova Nilufar Sadriddin qizi
TDIU tayanch doktoranti

Annotatsiya. Mamlakatimizda bozor munosabatlarining shakllanishi sharoitida iqtisodiyotda yangicha xo'jalik yuritish va mulkchilik shakllari, xususan klaster tizimini rivojlantirish uchun qulay sharoitlar yaratilishiga xizmat qilmoqda. Dunyo mamlakatlari iqtisodiy o'sishning pasayishi, oziq-ovqat xavfsizligi va tibbiy –ekologik muommolar tus olgan bir sharoitda respublikamizda barqaror suratlar bilan rivojlantirishda qishloq xo'jaligiga katta e'tibor berilmoqda. Mazkur holatdan kelib chiqib klasterlarni faoliyatini tashkil etishda mavjud muommolar ushbu maqolada atroflicha o'rganilgan.

Kalit so'zlar. Klaster, paxta-to'qimachilik, tarkibiy tuzilish, moliyaviy holat, yer maydoni, innovatsion texnologiyalar.

МЕХАНИЗМ ОРГАНИЗАЦИИ КЛАСТЕРНОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ В УЗБЕКИСТАНЕ

Каримова Нилуфар Садриддин кизи
ТГЭУ, Базовый докторант

Аннотация. В условиях становления рыночных отношений в нашей стране создаются благоприятные условия для развития новых форм хозяйствования и собственности, кластерной системы. В ситуации, когда страны мира переживают спад экономического роста, продовольственной безопасности, медико-экологические проблемы, большое внимание в устойчивом развитии нашей республики уделяется сельскому хозяйству. В статье подробно исследованы существующие проблемы организации деятельности кластеров на основе скрытой ситуации.

Ключевые слова. Кластер, хлопково-текстильная промышленность, структурная структура, финансовое положение, земельная площадь, инновационные технологии.

MECHANISM OF ORGANIZING CLUSTER ACTIVITY IN UZBEKISTAN

Karimova Nilufar Sadriddin kizi
TSUE, doctoral student

Abstract. In the conditions of the formation of market relations in our country, favorable conditions are created for the development of new economic management and ownership forms, and the cluster system. In a situation where the countries of the world are experiencing a decline in economic growth, food security, and medical-ecological problems, great attention is being paid to the development of agriculture in a sustainable way in our republic. The existing problems in organizing the activity of clusters based on the hidden situation are studied in detail in this article.

Keywords. Cluster, cotton-textile industry, structural structure, financial situation, land area, innovative technologies.

Kirish:

Mamlakatimizda paxtachilik-to'qimachilik klasterini tashkil qilishdan ko'zlanayotgan asosiy maqsad tumandagi fermer xo'jaliklari yer maydonlarida intensiv texnologiyalarni ishlab chiqarishga keng jalb etish orqali paxtadan yuqori hosil olish hamda fermer xo'jaliklari iqtisodiyotini barqarorlashtirishdan iborat. Tashkil etilayotgan klaster tizimida xom ashyo yetishtirishdan uni tayyor mahsulotga aylantirishgacha bo'lgan jarayonni qamrab oladi. Shu maqsadda xo'jaliklar texnik ta'minotini yaxshilash, paxtachilikdagi ilg'or usullarni joriy qilish orqali yil yakunida ajratilgan yer maydonlaridan belgilangan rejadan ko'proq paxta hosili yig'ib olish ko'zlanmoqda. Bundan tashqari, yuqorida paxta hosilini qayta ishlash va tayyor

► **Tadbirkorlikni rivojlantirish**

mahsulotga aylantirish maqsadida ip yigiruv fabrikalari qurilishi rejalashtirilgan. Paxta xom ashyosini qayta ishlash natijasida olinadigan tayyor mahsulotning asosiy qismi eksportga yo'naltiriladi. Ko'rib turganimizdek, qishloq xo'jaligi, ayniqsa, paxtachilik tarmog'ini sanoatlashadi, davlatning eksport salohiyati ortadi, ish o'rnini ko'paytib, xalqning turmush farovonligi yuksaladi.

Mavzuga oid adabiyotlarning tahlili:

Umuman olganda, klaster amaliy ahamiyati mamlakatlar, tarmoqlar va korxonalar iqtisodiyoti raqobatbardoshligini oshirish va yuqori samaradorlikka erishishni nazarda tutgan holda quyidagi adabiyotlar, misol uchun klasterlar nazariyasi rus olimlari klasterga oid ilmiy taqdiqot ishlari horijlik olimlar tomonidan ilmiy-nazariy jihatdan keng o'rganilib kelinmoqda. Jumladan, J.Ashenbrox, S.Aleksandr, A.Barabolina, V.Baburin, I.Bortnik, S.Zemtsov, V.Tarassenko¹lar tomonidan muayyan ilmiy ishlar olib borilgan. Shuningdek, paxta to'qimachilik klasterining mohiyati, uni rivojlantirish masalalari O'zbekistonlik olimlar tomonidan ham ilmiy tadqiqotlar olib borilgan.

Xususan, professor M. Rahmatovning “Yangi O'zbekiston Uchinchi Renessans ostonasida” nomli kitobida bu klasterlarni tashkil etish, ularni rivojlantirish hamda moliyalashtirish mexanizmlari haqida masalalar yoritilgan.

O'zbekistonda paxta to'qimachilik klaster tizimi asosida ishlab chiqarishni tashkil etishning ilmiy asoslari M.A.Rahmatov, B.Z.Zaripovlar “Klaster-integratsiya innovatsiya va iqtisodiy o'sish” risolasi tomonidan ko'rsatib bergan.

Bu kabi ilmiy tadqiqot ishlarini ilmiy tahlili shuni ko'rsatmoqdaki, klasterlar faoliyatini rivojlantirishda moliyalashtirish masalalari va muommolari hamda ularda qo'llaniladigan usullar tahlillar masalalariga kengroq urg'u berilgan.

Tadqiqot metodologiyasi:

O'zbekistonda keyingi yillarda ilg'or texnologiyalarga asoslangan infratuzilmani yaratish, qishloq xo'jaligida klaster usulini joriy etishga jiddiy e'tibor qaratilyapti. Klasterlar faoliyatini tashkil etishning xususiyatlari va qonuniyatlari ilmiy-nazariy jihatdan tahlil qilish bir qator samarali tadqiqot metodologiyasidan foydalanishni taqozo etadi. Albatta bunda avvalo nazariy mushohada hamda mantiqiy yondoshuv asosida klasterlar faoliyatini tashkil etish va unda tashkiliy boshqaruvning yondoshuvlarni ilmiy-nazariy tahlil qilindi. Unga asoslangan holda ilmiy adabiyotlar ilmiy tahlil qilindi, muammoga oid ilmiy tadqiqotchilar va mutaxassislarining ilmiy-nazariy qarashlari bunda umumlashtirish va guruhlashtirish metodga asoslandi. Rasmiy va amaliy materiallarga asoslangan holda sintez va tahlil usullarga asoslanib ilmiy xulosalar olindi, deduksion yoki induksion yondoshuvga asosan klasterlar tashkil etish jarayonida boshqaruvga ta'sir etadigan omillarni quyidan yuqoriga va aksincha tartibda tadqiq etish imkoni tug'ildi. Mantiqiy va taqqoslama, abstrakt-mantiqiy fikrlash hamda statistik usullarni qo'llash orqali kompleks tahlilarga asoslanib ilmiy-amaliy takliflarni shakllantirildi.

Tahlil:

Klasterlarni tashkil etishdan maqsad – shahar, tuman va viloyat ichida joylashgan bir hil soha korxonalarini va ular bilan yagona texnologik zanjirda bo'lgan ta'lim, ilmiy, injiniring, konsalting, standartlashtirish, sertifikatlashtirish va boshqa xizmatlarni uyg'unlashtirishdan iborat.

Paxta-to'qimachilikni tashkil etishda quyidagi maqsadlarga erishiladi;

Xomashyo yetishtirish, uni tashish, saqlash, qayta ishlash, sotish – bularning barchasi bitta sub'ekt tomonidan amalga oshiriladi;

Mahsulot arzon va sifatli bo'ladi;

Xo'jaliklar, korxonalarining tizimli zanjiri tashkil qilinishi evaziga turli yo'qotishlar kamayadi va xomashyoga muhtojlik singari holatlar barham topadi;

Qishloqqa sanoatning kirib borishi tufayli odamlar industrial mehnat bobida ham ko'nikma, malaka hosil qiladi;

Innovatsion g'oyalarning aynan qishloqlarda shakllanish imkoniyati yuzaga keladi;

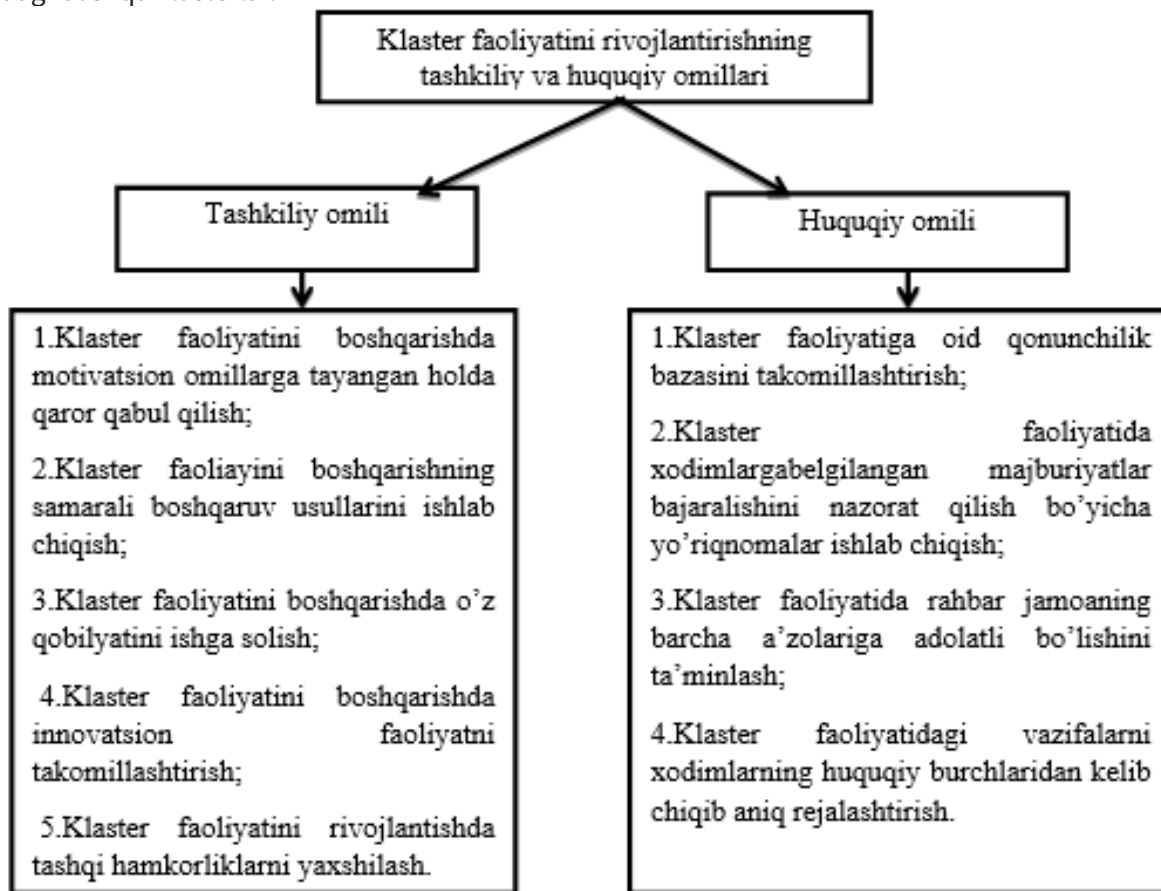
Qishloqlarda aholining ish bilan ta'minlash imkoniyati kengayadi;

¹ Muallif tomonidan tuzilgan.

Klaster tarkibidagi xo'jaliklar, korxonalar va boshqa sub'ektlarning barqaror ishlashi ta'minlanadi; Klasterga asoslangan ish yuritish mexanizmi har qanday sharoitga moslasha oladi, shuning barobarida iqtisodiy, ijtimoiy muammolar hal qilinishiga ko'maklashadi. Bir qancha sohalar mutaxassislari kooperatsiyasi vujudga keladi. Bu, o'z navbatida, innovatsion iqtisodiyotga o'tish uchun yo'l ochadi. Iqtisodiyotni yanada rivojlantirish, mahsulot ishlab chiqarish hajmi va sur'atini oshirish, tarmoqlararo kooperatsiyani kengaytirish, qayta ishlash sanoatida samaradorlikni oshirish maqsadida tarmoqlar va hududlarda bir qator yangi ishlab chiqarish klasterlarini tashkil etish ko'zda tutilgan. Xususan:

1. Yirik sanoat korxonalari negizida 6 ta kimyo-texnologiya klasteri;
2. Yengil avtomobillar, yuk mashinalari, avtobuslar, qishloq xo'jaligi texnikasini ishlab chiqaruvchi korxonalar ham o'z ichiga olgan mashinasozlik klasterlari;
3. Toshkent viloyatida 41 ta sanoat klasteri;
4. Elektromobillar uchun butlovchi qismlar va materiallar ishlab chiqarishni lokalizatsiya qilish bo'yicha elektromobil klasteri;
5. Sho'rtan majmuasi doirasida gaz-kimyo klasteri, shuningdek, mamlakatning barcha hududlaridagi boshqa klasterlar.

1-rasm. Klaster faoliyatning tashkiliy va huquqiy omillari²

Mahalliy ishlab chiqaruvchilar va iste'molchilarni qo'llab-quvvatlash maqsadida tegishli subsidiyalar va imtiyozlar taqdim etildi. 2023-2024-yillarda qishloq xo'jaligi texnikasi xaridlarini moliyalashtirish uchun 2,6 trln. so'm miqdorida mablag' yo'naltirish ko'zda tutilgan.

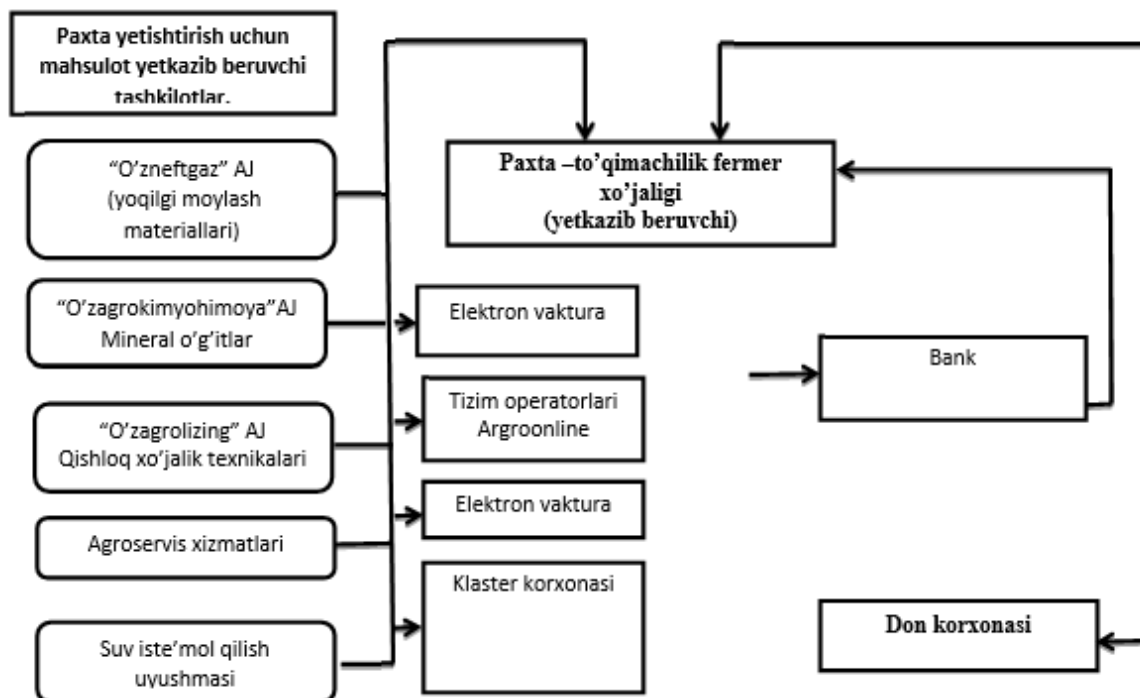
Respublikada 2022-yilda jami 134 ta paxta-to'qimachilik klasterlari faoliyat yuritadi. Paxta-to'qimachilik klasterlari tomonidan 2022-yilda 1034 223 gektar yer maydonida paxta xom ashyosi yetishtiriladi. Paxta-to'qimachilik klasterlari paxta xom ashyosi yetishtirish davrida ilg'or zamonaviy innovatsion texnologiyalarni jalb etgan holda paxta hosildorligini qo'shimcha 10 sentnerga oshiradi.³

² O'zbekiston paxta-to'qimachilik klasterlar uyushmasi <https://uzptk.uz/>

³ Muallif tomonidan tuzilgan

► **Tadbirkorlikni rivojlantirish**

Yuqorida keltirilgan klaster faoliyatini rivojlantirishning tashkiliy, moliyaviy va huquqiy omillari amaliyotda keng qo‘llanilishi klasterlar uchun ma’lum bir darajada iqtisodiy samaradorlikni shakllantirsa, bir tomondan klaster boshqaruvni to‘g‘ri tashkil etishida, iqtisodiyotda o‘z o‘rnini topishida hamda qonunchilik tamoyillariga amal qilishida o‘ziga xos samara beradi. Klaster faoliyati 3 ta omillardan foydalangan holda ishni to‘g‘ri tashkil qilishda quyidagilar muhim hisoblanadi:

2- rasm. Fermer xo‘jaligining paxta yetishtirish sxemasi

Yuqorida keltirilgan rasmda shuni ko‘rishimiz mumkinki, klaster faoliyatida paxta-to‘qimachilik fermer xo‘jaligining tashkil etish strukturasi berilgan. Bunda paxta yetishtirish uchun mahsulot yetkazib beruvchi tashkilotlar ro‘yhati hamda ularning ishlash mexanizmi keltirilgan. Paxta yetishtiruvchi korxonalar va mahsulotni qabul qiluvchi korxonalar o‘rtasidagi yo‘l xaritasi bayon etilgan. Paxta-to‘qimachilik klasterining texnologik zanjiri paxta xomashyosini ishlab chiqarish, uni qayta ishlash, paxta tolasidan kalava ip ishlab chiqarish, gazlama ishlab chiqarish va tayyor mahsulotlar ishlab chiqarishni o‘z ichiga qamrab oladi. Shu bilan birga, fermerlarni (paxta xomashyosini yetishtiruvchilarni), paxta tozalash zavodini, paxtani qayta ishlash korxonasini, to‘qimachilik fabrikasini va kiyim-kechak ishlab chiqaruvchi korxonani birlashtirishning maqsadi – har bir ishlab chiqaruvchining xarajatlarini kamaytiradigan va yakuniy mahsulotning raqobatbardoshligini oshiradigan yagona tuzilma yaratishdir.

Muhokama:

Agrar tarmoqqa innovatsiyalarni keng tatbiq qilish, zaminimizda yetishtirilayotgan xom ashyoni o‘zimizda qayta ishlashni chuqurlashtirish bugungi zamon talabi hisoblanadi. Zero, qishloq xo‘jaligi qanchalik sanoatlashsa, davlatning iqtisodiy va eksport salohiyati shunchalik ortadi. Natijada aholi turmush farovonligi yuksaladi. O‘zbekistonda keyingi paytlarda ilg‘or texnologiyalarga asoslangan infratuzilmani yaratish, qishloq xo‘jaligida klaster usulini joriy etishga jiddiy e‘tibor qaratilmoqda. Klaster tizimi va zamonaviy issiqxona xo‘jaliklarini yaratish hamda tomorqa xo‘jaligi amaliyotini kengaytirish nafaqat hosildorlikni, balki qishloqda aholi turmush darajasini sezilarli darajada oshirish imkonini berdi. Ushbu yangi tuzilma o‘tgan juda qisqa vaqt ichida agrar sohani harakatlantiruvchi yetakchi kuchga aylandi. Klaster faoliyatini tashkil etishda turli xildagi mavjud muommolarni bartaraf etishda quyidagilarni ko‘rib chiqamiz:

– birinchidan, klaster faoliyatida fermerlarni turli risklardan himoya qilish mexanizmini takomillashtirish, bunda bu faoliyatda uchraydigan iqtisodiy xavf larni aniqlash, ularni baholash hamda ulardan himoya qilish choralari ko‘rish, bu esa boshqaruvchining mas’uliyatli vazifalaridan biri hisoblanadi;

– ikkinchidan, klaster sub'ektini davlat ro'yxatiga olish uchun ruxsat beruvchi hujjatlarni rasmiylashtirish sohasidagi muammolar va to'siqlar yuzaga kelishining oldini olish maqsadida ularning huquqiy savodxonligini oshirish;

– uchinchidan, mahalliy hokimiyatlar huzuridagi yer ajratish komissiyasi ishini qaytadan ko'rib chiqish va fermerlar uchun yer ajratish mexanizmini tubdan o'zgartirish choralari ko'rish;

– to'rtinchidan, klaster faoliyatiga doir soha mutaxassislarini tayyorlash bo'yicha ta'lim muassasalarida kadrlar tayyorlashni takomillashtirish, ishlab chiqarishni – ta'lim bilan bevosita bog'lash, tadbirkorlik faoliyatini rivojlantirish va boshqarishda innovasion faollikni oshirish;

Xulosa va takliflar:

Mamlakatida paxta-to'qimachilik klasterlarini tashkil etishda paxta xomashyosini ishlab chiqarish, uni qayta ishlash, paxta tolasidan kalava ip ishlab chiqarish, gazlama ishlab chiqarish va tayyor mahsulotlar ishlab chiqarishni o'z ichiga qamrab oladi. Shu bilan birga, fermerlarni (paxta xomashyosini yetishtiruvchilarni), paxta tozalash zavodini, paxtani qayta ishlash korxonasini, to'qimachilik fabrikasini va kiyim-kechak ishlab chiqaruvchi korxonani birlashtirishning maqsadi – har bir ishlab chiqaruvchining xarajatlarini kamaytiradigan va yakuniy mahsulotning raqobatbardoshligini oshiradigan yagona tuzilma yaratishdir.

Mavzu doirasida quyidagilar taklif sifatida keltiramiz:

- Qishloq xo'jaligi korxonalarining tashkil etishda ta'sir etuvchi omillarni strategik tahlilini yuritish.

- paxta-to'qimachilik klasterlari bilan fermer xo'jaliklari o'rtasidagi munosabatlarni tartibga solishning shaffof mexanizmini joriy etish;

- paxta to'qimachilik klasterlari faoliyatini kengaytirish, va bu jarayonlarga raqamli texnologiyalarni joriy etish bo'yicha kompleks tadbirlarni amalga oshirish;

- bozor sharoitidan kelib paxta to'qimachilik klasterlaridagi mavjud xom ashyo bazasini, infratuzilmasini, mehnat resurslar va bozor sharoitidan kelib chiqib ularni joylashtirish kerak.

Foydaniqlanilgan adabiyotlar tahlili:

1. "O'zbekiston respublikasi qishloq xo'jaligini rivojlantirishning 2020-2030 yillarga mo'ljallangan strategiyasini tasdiqlash to'g'risida" O'zbekiston Respublikasi Prezidentining Farmoni 23.10.2019 yildagi PF-5853-son

2. O'zbekiston Respublikasi Prezidenti tomonidan 2016 yil 2 dekabrda PQ-2687 sonli "To'qimachilik va tikuv-trikataj sanoatini rivojlantirishning 2017 yillarga mo'ljallangan chora – tadbirlari dasturi to'g'risida"gi qarori

3. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining Farmoni "Paxta to'qimachilik klasterlari faoliyatini tartibga solish chora tadbirlar to'g'risida"gi 16.11.2021 yildagi PF-14 son

4. A.Marshall, principles of Economics, 1890.

5. Murtazo Axmedovich Rahmatovning "Yangi O'zbekiston Uchinchi Renessans ostonasida" T: "Zamin nashr" 2021, 212b

6. M.A.Rahmatov, B.Z.Zaripovlar "Klaster-integratsiya innovatsiya va iqtisodiy o'sish" risolasi T: "Zamin nashr" 2018

7. "Klasterlar va fermer xo'jaliklarida strategic boshqaruv hisobi va tahlilning metodologik masalalari" Xasanov Bahodir Akramovich, Nurmanov Karjaubay." Lesson Press" T 2022

8. www.Lex.uz

9. www.Stat.uz

MEHNAT IQTISODIYOTI VA INSON KAPITALI

<https://laboreconomics.uz>

MEHNAT IQTISODIYOTI VA INSON KAPITALI 2023-yil Maxsus son

ЭКОНОМИКА ТРУДА И ЧЕЛОВЕЧЕСКИЙ КАПИТАЛ

LABOR ECONOMICS AND HUMAN CAPITAL

laboreconomics.uz

Muharrirlar:

Yaxshiyev H.T.

Matxo'jayev A.O.

Musahhih:

Kamilova D.J.

Tehnik muharrir:

Mirzayev J.O'.

Litsenziya AI № 2537 08.02.2022 y. Bosishga ruxsat etildi 19.10.2023.
Qog'oz bichimi 60x84 1/8. Shartli bosma tabog'i 31,6. Raqamli bosma.
Adadi 50 nusxa. №16/10-2023 - sonli buyurtma.

“Zarafshon Foto” MCHJning matbaa bo'limida chop etildi.
100164, Toshkent sh., Mirzo Ulug'bek tumani, Shahriobod ko'chasi, 3-uy.

CONFERENCE "GLOBAL AND NATIONAL ECONOMIC TRENDS" 19-20 OCTOBER

1st DIRECTION: TRENDS AND PROSPECTIVE DIRECTIONS OF GLOBAL ECONOMIC DEVELOPMENT.

CONFERENCE "GLOBAL AND NATIONAL ECONOMIC

TRENDS"

19-20 OCTOBER 2023

TASHKENT STATE

UNIVERSITY OF ECONOMICS,

TASHKENT, UZBEKISTAN

ФОРУМ

ICFNDS and ICDSIS"

"NEW2AN,

Parallel conferences

CONFERENCE

DEVELOPMENT STRATEGY:

GLOBAL ECONOMIC TRENDS

"IFRS" ФОРУМ

TASHKENT STATE

UNIVERSITY OF ECONOMICS

ЎНАЛИШ: ГЛОБАЛ ИҚТИСОДИЁТНИ РИВОЖЛАНТИРИШНИНГ ТЕНДЕНЦИЯЛАРИ ВА ИСТИҚБОЛЛИ ЎНАЛИШЛАРИ. "Глобал ва миллий иқтисодиёт трендлари" номли конференция

"IFRS" НОМЛИ КОНФЕРЕНЦИЯ

CONFERENCE "GLOBAL AND NATIONAL ECONOMIC TRENDS"

PARALLEL CONFERENCES

"NEW2AN AND ICDSIS"

AND ICDSIS"

- Conditions for improvement
- Corporate Accounting
- Institutional problems
- Training personnel for the future
- Business environment
- Digital technologies

CONFERENCE

"S" CONFERENCE "GLOBAL AND NATIONAL ECONOMIC TRENDS" 19-20 OCTOBER

100066, Toshkent shahri, Islom Karimov ko'chasi, 49-uy.

+998 99 881-86-98

ilmiymaktab@gmail.com

www.laboreconomics.uz

ФОРУМ

- Gender Equality
- Industry 4.0
- Sustainable Agricultural Development

- Digital
- Green
- Environmental
- Alternative
- Artificial